

Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen,
Tone Ofstad og Jan Skåre

Aksjeloven og allmennaksjeloven

Lovkommentar

5. utgave

📄 Denne utgivelsen finnes på www.juridika.no

Aksjeloven og allmennaksjeloven

Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke,
Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre

Aksjeloven og allmennaksjeloven

Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper
og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper

Lovkommentar

5. utgave

UNIVERSITETSFORLAGET

© H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS ved Universitetsforlaget 2023

1. utgave 1999
2. utgave 2004
3. utgave 2012
4. utgave 2017
5. utgave 2023

ISBN 978-82-15-06536-6

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS
Postboks 508 Sentrum
0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslagsdesign: ANTI / Erik Johan Worsøe Eriksen

Omslag: Universitetsforlaget

Sats: ottaBOK

Trykk og innbinding: Livonia Print, Latvia

Boken er satt med: Times LT Std 10,5/12,5

Papir: 70 g Arctic Matt

Forord

Denne femte utgaven av boken er brakt à jour med nytt rettsstoff frem til juli 2023.

For øvrig følger boken opplegget fra tidligere utgaver, med utførlige kommentarer til hver paragraf i loven, samt relativt fyldige innledninger til hvert kapittel og hver paragraf for å sette dem inn i en sammenheng. I tillegg inneholder boken et mer generelt innledningskapittel.

Kommentarene til allmennaksjeloven har som utgangspunkt at de to lovene i stor grad er like og viser for så vidt til de relevante kommentarene til aksjeloven.

Arbeidet med denne utgaven av boken er utført av Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Asle Aarbakke.

Oslo, 1. juli 2023

Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Asle Aarbakke

Innhold

Forord	5
Presentasjon av forfatterne	15
Innledning	17
1 Tidligere aksjelovgivning og aksjelovreformen av 1997. Senere lovendringer	17
2 Rettskilder på aksjerettens område	20
3 EØS-avtalen og aksjelovgivningen	23
4 Allment om aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper	26
4.1 Opplegget i de to lover	26
4.2 Definisjon – ansvarsbegrensning	27
4.3 Aksjeeiere og maktfordeling	28
4.4 Vedtekter og aksjonæravtaler	30
4.5 Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper	33
4.6 Bruken av alminnelige rettsregler på aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Om omgåelse og lojalitetsplikten	35
4.7 Aksjeselskapet/allmennaksjeselskapet som juridisk person. Identifikasjon av selskapet med aksjeeierne	38
4.8 Aksjeeiernes ansvar. Gjennomskjæring	43
4.9 Konsern	47
5 Andre selskaps- eller organisasjonsformer	50
5.1 Andre selskaper med begrenset ansvar. Samvirkeforetak	50
5.2 Ansvarlig selskap, kommandittselskap og indre selskap	52
5.3 Enkeltpersonforetak	54
5.4 Stiftelser	54
5.5 Foreninger	54
5.6 Norskregistrert utenlandsk foretak («NUF»)	56
6 Annen lovgivning av betydning for aksjeselskaper og aksjeeiere	57
6.1 Generelt	57
6.2 Foretaksnavneloven	59
6.3 Foretaksregisterloven	60
6.4 Aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers regnskap og regnskapets selskapsrettslige betydning	66
6.5 Aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers skatte- og avgiftsmessige stilling	67
7 Interlegale regler	71

AKSJELOVEN

Kapittel 1 Innledende bestemmelser	81
I. Lovens virkeområde. Ansvarsbegrensningen	82
II. Definisjoner	91
III. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon, meldinger mv. . .	103
 Kapittel 2 Stiftelse av aksjeselskap	 110
I. Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning	112
II. Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd mv	141
III. Melding til Foretaksregisteret	153
 Kapittel 3 Selskapskapitalen	 163
I. Bundet egenkapital	170
II. Krav til egenkapitalen	178
III. Utdeling	186
IV. Transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere mv.	201
 Kapittel 4 Aksjeeierne, overgang av aksjer mv.	 231
I. Aksjeeiernes rettigheter i selskapet	237
II. Aksjeeierboken	248
III. Overdragelse og annet eierskifte	261
IV. Adgangen til å omsette aksjer	265
V. Samtykkekrav ved eierskifte	275
VI. Vedtektsbestemmelser om at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper	291
VII. Forkjøpsrett m.v.	295
VIII. Uttreden og utløsning. Tvungen overføring av aksjer	308
 Kapittel 5 Generalforsamlingen	 331
I. Alminnelige regler	337
II. Forenklet generalforsamlingsbehandling	368
III. Avholdelse av generalforsamling	373
IV. Flertallskrav mv	408
V. Søksmål om ugyldige beslutninger	429
VI. Gransking	441
 Kapittel 6 Selskapets ledelse	 456
I. Krav om styre og daglig leder. Valg av styre, tjenestetid mv.	468
II. Ledelsens oppgaver og saksbehandling mv	510
III. Selskapets forhold utad	567
IV. Bedriftsforsamling	582

Kapittel 7 Revisor	584
I. Valg av revisor	589
II. Unntak fra revisjonsplikten	611
Kapittel 8 Utdeling av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler	624
I. Utbytte og konsernbidrag	625
II. Gaver	646
III. Kreditt og sikkerhetsstillelse mv.	650
Kapittel 9 Egne aksjer	673
I. Tegning av egne aksjer	675
II. Erverv av egne aksjer på annen måte enn ved tegning	678
Kapittel 10 Forhøyelse av aksjekapitalen	695
I. Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	696
II. Styrefullmakt om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	732
III. Kapitalforhøyelse ved fondsemisjon	740
Kapittel 11 Finansielle instrumenter	746
I. Lån med rett til å kreve utstedt aksjer	748
II. Tegningsrettsaksjer	762
III. Frittstående tegningsretter	765
IV. Lån med særlige vilkår	769
Kapittel 12 Nedsetting av aksjekapitalen	771
Kapittel 13 Fusjon (sammenslåing av selskaper)	796
I. Virkeområde mv.	799
II. Beslutning om fusjon	810
III. Fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter	820
IV. Gjennomføringen av fusjonen	837
V. Ugyldig fusjon	849
VI. Fusjon mellom konsernselskaper	853
VII. Fusjon over landegrensene	857
Kapittel 14 Fisjon (deling av aksjeselskap)	859
I. Virkeområde mv.	861
II. Fremgangsmåte og virkning	869
III. Fisjon over landegrensene	885
Kapittel 15 Omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap	887

Kapittel 16 Oppløsning og avvikling	894
I. Oppløsning og avvikling etter beslutning av generalforsamlingen	898
II. Oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten	927
III. Oppløsning og avvikling ved dom etter krav fra aksjeeier	937
Kapittel 17 Erstatning mv.	942
Kapittel 18 Rettergangsregler mv.	988
Kapittel 19 Straff	993
Kapittel 20 Særlige selskaper	1000
I. Skipsaksjeselskaper	1001
II. Statsaksjeselskaper	1008
Kapittel 21 Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover	1015

ALLMENNAKSJELOVEN

Kapittel 1 Innledende bestemmelser	1025
I. Lovens virkeområde. Ansvarsbegrensningen	1025
II. Definisjoner	1026
III. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon mv.	1028
Kapittel 2 Stiftelse av allmennaksjeselskap	1031
I. Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning	1031
II. Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd m.v.	1046
III. Melding til Foretaksregisteret	1049
Kapittel 3 Selskapskapitalen	1051
I. Bundet egenkapital	1051
II. Krav til egenkapitalen	1053
III. Utdeling	1055
IV. Transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere mv.	1056
V. Vesentlige avtaler mellom noterte selskaper og tilknyttede parter	1058
Kapittel 4 Aksjeeiere, overgang av aksjer mv.	1074
I. Aksjeeieres rettigheter i selskapet	1075
II. Aksjeeierregisteret	1080
III. Tegningsrettsregister	1097

IV.	Overdragelse og annet eierskifte	1098
V.	Adgangen til å omsette og pantsette aksjer	1106
VI.	Vedtektsbestemmelser om samtykkekrav ved eierskifte	1108
VII.	Vedtektsbestemmelser om at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper	1112
VIII.	Vedtektsbestemmelser om forkjøpsrett	1112
IX.	Tvungen overføring av aksjer	1115
Kapittel 5 Generalforsamlingen		1120
I.	Alminnelige regler	1121
II.	Generalforsamlingens møter mv.	1129
III.	Innkalling til og informasjon til aksjeeierne i forbindelse med generalforsamling	1137
IV.	Møteregele	1144
V.	Flertallskrav mv	1148
VI.	Søksmål om ugyldige beslutninger	1151
VII.	Gransking	1152
Kapittel 6 Selskapets ledelse		1154
I.	Krav om styre og daglig leder. Valg av styret, tjenestetid mv.	1158
II.	Ledelsens oppgaver og saksbehandling mv.	1166
III.	Selskapets forhold utad	1185
IV.	Bedriftsforsamling. Særregler for selskaper som har bedriftsforsamling	1187
V.	Revisjonsutvalg	1206
Kapittel 7 Revisor		1214
I.	Valg av revisor	1214
Kapittel 8 Utdeling av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler		1220
I.	Utbytte og konsernbidrag	1220
II.	Gaver	1224
III.	Kreditt og sikkerhetsstillelse mv	1224
Kapittel 9 Egne aksjer		1229
I.	Tegning av egne aksjer	1229
II.	Erverv av egne aksjer på annen måte enn ved tegning	1230
Kapittel 10 Forhøyelse av aksjekapitalen		1236
I.	Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	1236
II.	Styrefullmakt om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	1251
III.	Kapitalforhøyelse ved fondsemisjon	1253

Kapittel 11 Finansielle instrumenter	1256
I. Lån med rett til å kreve utstedt aksjer	1256
II. Tegningsrettsaksjer	1262
III. Frittstående tegningsretter	1263
IV. Lån med særlige vilkår	1266
Kapittel 12 Nedsetting av aksjekapitalen	1267
Kapittel 13 Fusjon (sammenslåing av selskaper)	1273
I. Virkeområde mv	1273
II. Beslutning om fusjon	1275
III. Fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter	1277
IV. Gjennomføringen av fusjonen	1285
V. Ugyldig fusjon	1289
VI. Fusjon mellom konsernselskaper	1291
VII. Fusjon over landegrensene	1292
Kapittel 14 Fisjon (deling av selskaper)	1318
I. Virkeområde mv.	1318
II. Fremgangsmåte og virkning	1320
III. Fisjon over landegrensene	1325
Kapittel 15 Omdanning av allmennaksjeselskap til aksjeselskap	1331
Kapittel 16 Oppløsning og avvikling	1335
I. Oppløsning og avvikling etter beslutning av generalforsamlingen	1335
II. Oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten	1342
III. Oppløsning og avvikling ved dom etter krav fra aksjeeier	1344
Kapittel 17 Erstatning mv.	1346
Kapittel 18 Rettergangsregler mv.	1349
Kapittel 19 Straff	1351
Kapittel 20 Særlige selskaper	1353
I. Skipsallmennaksjeselskaper	1353
II. Statsallmennaksjeselskaper	1355
Kapittel 21 Ikrafttredelses- og overgangsregler	1358

VEDLEGG

Forskrift 24. august 2017 nr. 1277 om de ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling mv. (representasjonsforskriften)	1362
Litteratur og forkortelser	1381
Domsregister	1385

Presentasjon av forfatterne

Magnus Aarbakke

Født 1934, cand.jur. 1961, dr. juris 1967, professor ved Universitetet i Oslo 1968–1990, advokat 1990–1994, høyesterettsdommer 1994–2002. Ved siden av doktoravhandlingen (Virksomhetsbegrepet i norsk skatterett, 1967) har han skrevet bøker om skatterett (bl.a. *Skatt på inntekt*, 1990, *Skatt på formue*, 1998, *Skattelovkommentaren 2003/04* (sammen med Sven Rune Greni mfl.) og selskapsrett (*Aksjeloven 1976 med kommentarer*, 1996 og *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*, 2004 (begge med bistand fra Asle Aarbakke)), og en rekke artikler, særlig om skatterettslige og selskapsrettslige emner. Leder av Aksjelovgruppen.

Jan Skåre

Født 1929, cand.jur. 1955, advokatfullmektig 1955–1957, dommerfullmektig 1957–1959, Justisdepartementets lovavdeling 1959–1978 med ansvar for bl.a. selskapsretten, høyesterettsdommer 1978–1998. Utga i 1976 *Lov om aksjeselskaper med kommentarer*. Tredje utgave av boken kom i 1987, da i samarbeid med Gudmund Knudsen. Han var medlem av Aksjelovgruppen. Jan Skåre døde i 2018.

Gudmund Knudsen

Født 1946, cand.jur. 1973, Justisdepartementets lovavdeling 1974–1990 med ansvar for bl.a. selskapsretten, dommerfullmektig 1976–1978. Fra 1990 advokat og partner i advokatfirmaet BAHR AS, fra 2016 rådgiver i samme firma. Møterett for Høyesterett 2008. Har skrevet bøker om selskaps- og stiftelsesrett, bl.a. *Lov om aksjeselskaper med kommentarer*, tredje utgave 1987 i samarbeid med Jan Skåre, og *Stiftelsesloven med kommentarer*, 2004 i samarbeid med Geir Woxholth. Han var medlem av Aksjelovgruppen og Aksjelovutvalget. Han skrev etter oppdrag fra Justisdepartementet rapporten «Forenkling og modernisering av aksjeloven» som ble avgitt januar 2011.

Tone Ofstad

Født 1963, cand.jur. 1988. Fra 1988 Justisdepartementets lovavdeling med ansvar for bl.a. selskapsretten, dommerfullmektig 1994–1995. Hun var sekretær for Aksjelovgruppen, medlem av Aksjelovutvalget og har hatt ansvar for departementets lovarbeid i forbindelse med aksjeloven og allmennaksjeloven 1997. Fra 2000 avdelingsdirektør og leder for Enheten for privatrett i Lovavdelingen.

Asle Aarbakke

Født 1963, cand.jur. 1990, Justisdepartementets lovavdeling hvor han bl.a. arbeidet med selskapsrett 1990–1993, dommerfullmektig 1993–1994, juridisk sekretær ved EFTA-domstolen i Genève/Luxembourg 1994–1999. Fra 2000 advokat og partner i advokatfirmaet BAHR AS. Han har bistått ved nye utgaver av *Aksjeloven 1976 med kommentarer*, 1996, og *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*, siste utgave i 2010. Var sekretær for Aksjelovgruppen.

Innledning

I Tidligere aksjelovgivning og aksjelovreformen av 1997.

Senere lovendringer

1.1 Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) avløste lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper. Denne loven avløste aksjeloven 6. juli 1957 nr. 4, som igjen erstattet den første lov om aksjeselskaper 19. juli 1910 nr. 1 og den særskilte lov om skipsaksjeselskaper 26. juli 1916 nr. 9.

Aksjeloven 1976 bygget på en innstilling som ble avgitt i mars 1970 (Innst. 1970) av lagmann Hans Fredrik Marthinussen, og som var resultatet av et nordisk samarbeid om rettslikhet på aksjerettens område. Det lovutkast som ble fremlagt med innstillingen, var i det vesentlige av samme innhold som tilsvarende danske, finske og svenske lovutkast. Om det nordiske aksjelovsamarbeidet, se J. Skåre: «Det nordiske aksjelovsamarbeidet» i TfR 1988 s. 606 flg.

Under den videre behandling gjennomgikk lovutkastet en del endringer, som i noen utstrekning fjernet det fra de parallelle nordiske lovutkast. Til dels hadde dette sammenheng med at de særnorske bestemmelser om bedriftsdemokratiet ble innarbeidet i den daværende lovens kap. 8, jf. tidligere lov 12. mai 1972 nr. 27. Innholdet i det utkast til ny aksjelov Regjeringen fremla med Ot.prp. nr. 19 (1974–75), stemte likevel i hovedsaken med aksjelovinnstillingen, og proposisjonsutkastet ble med få endringer opptatt i Justiskomiteens innstilling – Innst. O. nr. 50 (1975–76).

Fra lovens ikrafttredelse 1. januar 1977 bortfalt aksjeloven 1957, med unntak av kap. 16 om utenlandsk selskaps forretningsavdeling, som først ble opphevet ved foretaksregisterloven 21. juni 1985 nr. 78, jf. nå dennes §§ 2-1 annet ledd og 3-8. Den særskilte lov om kommandittaksjeselskaper 6. juli 1957 nr. 5 ble ikke berørt av den nye aksjelov, men er senere opphevet i forbindelse med at selskapsloven 21. juni 1985 nr. 83 trådte i kraft.

1.2 Revisjonsarbeidet som ledet frem til de nå gjeldende lovene om aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, begynte ved at Justisdepartementet i 1989 nedsatte en arbeidsgruppe (Aksjelovgruppen) under ledelse av professor dr. juris Magnus Aarbakke til å foreta en generell gjennomgang – en «etterkontroll» – av aksjeloven etter at denne hadde virket i drøye ti år. Aksjelovgruppen skulle dessuten vurdere behovet for tilpasninger av aksjeloven til annen lovgivning og til EUs (den gang EFs) regelverk på selskapsrettens område.

Etter som EØS-forhandlingene skred frem mot undertegningen av EØS-avtalen 2. mai 1992, ble dette siste en viktig del av Aksjelovgruppens arbeid. Aksjelovgruppens utredning ble trykket som NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper. Utredningen inneholdt utkast til en helt ny lov om aksjeselskaper. Forslaget innebar en tilpasning av aksjeloven til EØS-avtalens regler, men inneholdt også en rekke andre forslag til

forandringer. En av de viktigste nyhetene var forslaget om å innføre en ordning med to former for aksjeselskaper – i utredningen betegnet som «offentlige aksjeselskaper» og «private aksjeselskaper». Begge aksjeselskapsformene skulle etter forslaget reguleres innenfor rammene av en felles lov.

Aksjelovgruppens forslag ble i hovedsak videreført av Justisdepartementet i Ot.prp. nr. 36 (1993–94) Lov om aksjeselskaper (aksjeloven). Under komitébehandlingen i Stortinget møtte imidlertid forslaget motbør. Flertallet gikk inn for at de to formene for aksjeselskaper burde reguleres i hver sin lov. I samsvar med Justiskomiteens innstilling, Innst. O. nr. 45 (1994–95), fattet Odelstinget 9. mai 1995 vedtak om å sende proposisjonen tilbake til Regjeringen. Det ble anmodet om at det ble fremlagt en egen proposisjon med forslag om nødvendig tilpasning til EØS-avtalen, og at det deretter ble lagt frem forslag til to nye aksjelover.

Dette vedtaket innebar at det videre arbeidet med å modernisere aksjelovgivningen måtte skje i to trinn. Endringsloven 22. desember 1995 nr. 80 er resultatet av oppfølgingen av vedtaket om EØS-tilpasning, og innebar i hvert fall i utgangspunktet en minimumstilpasning av 1976-loven til EØS-avtalen. Lovendringene trådte i kraft 1. januar 1996. Forarbeidene til endringsloven er Ot.prp. nr. 4 (1995–96) Om lov om endringer i lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper mv. (EØS-tilpasning), som ble uendret fulgt opp i Innst. O. nr. 23 (1995–96). På grunn av forhistorien vil også NOU 1992: 29 og Ot.prp. nr. 36 (1993–94) måtte ses på som forarbeider til endringsloven. Om EØS-avtalen og aksjeloven, se nærmere avsnitt 3 nedenfor.

Til oppfølging av Justiskomiteens vedtak om at det skulle utarbeides forslag om aksjelover, nedsatte Justisdepartementet sommeren 1995 et utvalg under ledelse av professor dr. juris Erling Selvig (Aksjelovutvalget). Utvalgets utredning – NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning – forelå 1. mars 1996. Forslagene ble fulgt opp i Ot.prp. nr. 23 (1996–97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Regjeringens forslag ble lagt til grunn av Justiskomiteen uten vesentlige endringer – Innst. O. nr. 80 (1996–97). Aksjelovutvalget bygget for øvrig i stor utstrekning på Aksjelovgruppens forslag, og NOU 1992: 29 og Ot.prp. nr. 36 (1993–94) må regnes som en del av lovforarbeidene.

1.3 Parallelt med den forannevnte generelle revisjonen av aksjeloven foregikk det en revisjon av regnskapslovgivningen, herunder aksjeloven av 1976 kap. 11 som inneholdt regler om årsregnskap i aksjeselskaper. Også dette arbeidet hadde sider til EØS-avtalen, men favnet videre enn det. Etter å ha avgitt flere delutredninger avga Regnskapslovutvalget sin endelige utredning høsten 1995 – NOU 1995: 30 Ny regnskapslov. Utredningen er fulgt opp i Ot.prp. nr. 42 (1997–98) og Innst. O. nr. 61 (1997–98). Loven – lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) – trådte i kraft 1. januar 1999. Om regnskapsloven, se nærmere punkt 6.4 nedenfor.

Den tidligere revisorloven av 1999 – lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer – er nå avløst av lov 20. november 2020 nr. 128 om revisjon og revisorer (revisorloven) som trådte i kraft 1. januar 2021. Loven har grunnlag i NOU 2017: 15 Revisorloven – Forslag til ny lov om revisjon og revisorer og i Prop. 37 LS (2019–2020). Se ellers innledningen til kapittel 7 om revisorloven.

1.4 Etter at aksjelovene ble vedtatt i 1997, er det gjort en rekke endringer i lovene. En del av endringene er av mer teknisk karakter. Det er imidlertid også gjort mer omfattende endringer og tilføyelser til lovene. Et høringsnotat utarbeidet av Justisdepartementet og datert 28. juni 2004, tok sikte på å kontrollere om lovene virker etter sin hensikt, og å lokalisere eventuelle problemer som har vist seg i praksis. Notatet inneholdt en rekke forslag til endringer i en del av lovenes bestemmelser. Notatet ble fulgt opp av Regjeringen i Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som også inneholdt forslag til lovendringer som ikke var tatt opp i departementets notat. Regjeringens forslag i Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) ble i hovedsak fulgt opp i lov 15. desember 2006 nr. 88 om endringer i aksjelovgivningen mv. Senere er det foretatt enkelte mer omfattende endringer i aksjelovene ved lov 21. desember 2007 nr. 129 (fusjon og fisjon over landegrensene), lov 19. juni 2009 nr. 77 (gjennomføring av aksjonærdirektivet i norsk rett mv.) og lov 25. juni 2010 nr. 33 (gransking). De forskjellige lovendringene blir omtalt i innledningen til de enkelte kapitlene eller i kommentarene til de enkelte paragrafene.

I årene 2011 til 2017 ble det foretatt til dels ganske betydelige endringer i aksjelovgivningen. De sentrale endringene i denne perioden ble gjort ved disse lovvedtakene:

- Lov 16. desember 2011 nr. 63 (Prop. 148 L (2010–2011))
- Lov 14. juni 2013 nr. 40 (Prop. 111 L (2012–2013))
- Lov 14. juni 2013 nr. 41 (Prop. 122 L (2012–2013))
- Lov 9. mai 2014 nr. 16 (Prop. 36 L (2013–2014))
- Lov 16. juni 2017 nr. 71 (Prop. 112 L (2016–2017))

Endringene ved lov av 16. desember 2011 nr. 63, 14. juni 2013 nr. 40 og 16. juni 2017 nr. 71 er de mest sentrale. De to første har grunnlag i utredningen «Forenkling og modernisering av aksjeloven» som ble overlevert til Justisdepartementet 7. januar 2011. Ved de to endringslovene ble det gjennomført til dels betydelige endringer i reglene om stiftelse av aksjeselskaper, reglene om aksjeselskapenes organisasjon og i aksjelovgivningens kapitalregler. Formålet med lovendringene var å forenkle det selskapsrettslige regelverket for aksjeselskapene, og det ble særlig lagt vekt på å tilpasse aksjelovens regler til små aksjeselskapers behov. Flere av lovendringene ble likevel også gjort gjeldende for allmennaksjeselskaper. Lovendringene hadde også til formål å tilpasse den norske aksjelovgivningen til utviklingen innen EU. Et siste formål var å legge til rette for bruk av ny teknologi ved stiftelse av aksjeselskap. Endringsloven 14. juni 2013 nr. 41 gjelder endring av reglene om offentlig kunngjøring og endring av fristene ved kreditorvarsler. Endringene av fristreglene har også bakgrunn i utredning «Forenkling og modernisering av aksjeloven». Endringsloven 9. mai 2014 nr. 16 retter opp enkelte feil i aksjelovgivningen som har sammenheng med de nevnte lovendringene.

Om lovendringene, se G. Knudsen: «Modernisering og forenkling av aksjelovgivningen» i LoR 2014 s. 550 flg.

Av praktisk betydning er endringene ved lov 16. juni 2017 nr. 71 som legger til rette for økt bruk av digitale løsninger, og som dessuten gjennomfører enkelte endringer som gjelder selskapenes organisasjon. Lovendringen har bakgrunn i NOU 2016: 22. Om endringen ved lov 16. juni 2017 nr. 71, se *T. Bråthen* «Den norske

aksjelovreformen – 1. etappe» i NTS 1/2017 s. 70 flg. og *T. Bråthen og S.W. Minde*: «Nye norske regler om utarbeidelse og oppbevaring av selskapsdokumenter og kommunikasjon mellom aksjonærer og aksjeselskaper» i NTS 2–3/2017 s. 104 flg.

Også etter endringene ved lov 16. juni 2017 nr. 71 er det vedtatt en rekke endringer i aksjelovgivningen. Av disse nevner vi:

Med bakgrunn i Regnskapslovutvalgets utredninger i NOU 2015: 10 og NOU 2016: 11 ble det ved lov 15. desember 2017 nr. 105 vedtatt endringer i aksjelovene. Endringene gjelder unntak fra plikten til å utarbeide årsberetning for små foretak, opphevelse av kravet om åpningsbalanse, endringer i reglene om mellombalanse ved fusjon og i reglene om revisjonsplikt. Om lovendringen, se *T. Bråthen*: «Ytterligere forenklinger i norsk aksjeselskapslivgivning» i NTS 1/2018 s. 50 flg.

Endringene ved lov 14. desember 2018 nr. 95 har grunnlag i Prop. 100 L (2017–2018). Ved loven ble bl.a. kravet om angivelse av forretningskommunen i vedtekten, opphevet, og det ble vedtatt endringer i reglene i kapittel 16 om oppløsning og avvikling etter beslutning av generalforsamlingen, reglene om mellombalanse og ivaretagelse av oppgaver som er tillagt daglig leder i selskaper uten daglig leder. Om disse lovendringene, se *T. Bråthen*: «Den norske aksjelovreformen fortsetter: enda flere endringer i norsk aksjelovgivning» i NTS 1/2019 s. 30 flg.

EUs endringsdirektiv 2017/828 (Shareholder Right Directiv II, SRD II) endrer direktiv 2007/36/EF om fremme av langsiktig aksjeeierskap. Endringsdirektivet ble vedtatt 17. mai 2017. Det overordnede formålet med direktivet er å øke aksjeeiernes innvirkning og legge til rette for langsiktig eierskap i noterte selskaper. Gjennomføringen av direktivet i norsk rett er gjennomført ved flere lovendringer. Alle har betydning for aksjelovgivningen. Med grunnlag i Prop. 135 L (2018–2019) ble det ved lov 6. desember 2019 nr. 77 blant annet vedtatt endringer i begge lovenes §§ 3-8 og 8-10 samt endringer i allmennaksjeloven som tilpasser denne til endringsdirektivet. Andre deler av endringsdirektivet ble med grunnlag i Prop. 136 L (2020–2021) gjennomført ved lov 11. juni 2021 nr. 84 som dels ble satt i kraft 1. januar 2022 og dels – med unntak av endringen i allmennaksjeloven § 4-5 annet ledd – 1. juli 2023. Med grunnlag i Prop. 207 L (2020–2021) Lov om røystingsrådgjevere og lov om endringer i føretakslovgjevinga (retting av feil m.m.) er vedtatt lov 18. juni 2021 nr. 136 om røystingsrådgjevarar som trådte i kraft 1. juli 2021. Loven gjennomfører artikkel 3 om stemmerådgivere i endringsdirektivet.

Uavhengig av endringsdirektivet ble det i Prop. 140 L (2020–2021) fremmet forslag til endringer i blant annet aksjelovgivningen som legger til rette for å øke bruken av elektroniske møter. Disse forslagene ble vedtatt ved lov 28. mai 2021 nr. 51 og trådte i kraft 1. juni 2021.

I tilknytning til den nye revisorloven – lov 20. november 2020 nr. 128 om revisjon og revisorer (revisorloven) – ble det også vedtatt en rekke endringer i aksjelovgivningen.

2 Rettskilder på aksjerettens område

Selv om aksjelovgivningen ved revisjonen i 1997 og endringer etter dette har ført til vesentlige endringer i lovgivningen, bygger også de gjeldende lovene i stor utstrekning på aksjeloven av 1976. Loven av 1976 inneholdt atskillig nytt, særlig gjaldt dette ka-

pitlet om selskapets ledelse (kap. 8), om årsoppgjør (kap. 11) og om fusjon (kap. 14). Men ellers hadde aksjeloven fra 1976 klare fellestrekk med aksjeloven av 1957. Denne hadde igjen langt på vei karakter av en teknisk revisjon av lovene av 1910 og 1916.

Aksjeloven 1957 ga ikke grunnlag for noen omfattende domspraksis. Rettspraksis når det gjelder aksjeloven av 1976 og de gjeldende lovene, er noe mer rikholdig. Det er også en betydelig mengde rettsavgjørelser på aksjerettens område av eldre dato som refererer seg til lovene av 1910 og 1916. Som følge av denne forholdsvis klare kontinuiteten i lovgivningen på flere punkter, kan rettspraksis med tilknytning til de tidligere aksjelovene ha betydelig interesse også for forståelsen av aksjeloven og allmennaksjelovene. Så langt dette kan være tilfelle, er det henvist til disse rettsavgjørelsene.

Aksjerettslige problemstillinger kan ha sentral betydning i skattesaker, og medføre at domstolene i skattesaker må ta standpunkt til aksjerettslige spørsmål. Skattesaker kan dermed ha betydning som rettskilde i aksjeselskapsretten. Sammenhengen mellom skattelov og aksjelov er tatt opp av F. Zimmer i «Skattelov og aksjelov – noen funderinger» i «Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder», Festskrift til Mads Henry Andenæs (2010) s. 344 flg. Aksjerettens betydning i skatteretten har bl.a. sammenheng med at flere bestemmelser i skatteloven viser til aksjeloven og gjør gunstige skatterettslige løsninger avhengig av at en transaksjon er lovlig etter aksjeloven, se skatteloven § 2-38 annet ledd (a) (fritaksmetoden), § 10-2 første ledd (konsernbidrag), § 10-12 første ledd (fradrag for skjernet utbytte) og forskrift 19. november nr. 1158 § 11-21-6 første ledd (skattefri overføring av eiendeler mellom selskaper i konsern). Tidligere var det etter skatteloven § 11-1 annet ledd også et vilkår for skattefri fusjon og fisjon at transaksjonen var lovlig etter aksjeloven. Dette ble imidlertid endret ved lov 10. juni 2011 nr. 16. Som eksempel på skattesaker der aksjerettslige problemstillinger sto sentralt, se Rt. 2005 s. 86, der retten kom frem til at en generalforsamlingsprotokoll måtte tolkes slik at det var vedtatt en skattefri fisjon, og Rt. 2008 s. 438, der retten fant at det forelå en gyldig fisjon etter aksjeloven. Begge dommene gjaldt det nå opphevede vilkåret om at fusjoner og fisjoner måtte være lovlig etter selskapsrettslige regler for å klassifisere for skattefritak. Se til illustrasjon også Rt. 2011 s. 1473, der retten fant at et utbytte var i strid med utbytteregelen i aksjeloven § 8-1 annet ledd, og det ble dermed ikke gitt godtgjørelsesfradrag etter skatteloven § 12-12 første ledd slik reglene da gjaldt. Aksjerettslige spørsmål kan stå sentralt i skattesaker også utenom de tilfellene der skatteloven uttrykkelig viser til aksjeretten, se som eksempel Rt. 2007 s. 360 (aksjeeieravtale). Om forholdet mellom aksjeretten og skatteretten, se også I. Hobbelhagen i «Lovlig utbytte» i Skatterett 1995 s. 41, B. Folkvord: Skatt ved fusjon og fisjon (2006) s. 271 flg. og F. Zimmer i «Har vi bruk for lovlighetsvilkåret?» i Skatterett 2008 s. 1.

Til aksjelovgivning knytter det seg etter hvert omfattende forarbeider. Disse – det gjelder også forarbeidene til tidligere aksjelover – har selvsagt sentral betydning som rettskilder. Under hver paragraf i kommentarutgaven er det vist til de opprinnelige forarbeidene. Forarbeidene til endringslover er trukket inn i kommentarene til de enkelte paragrafene når dette er av interesse.

Justisdepartementets lovavdeling har tradisjonelt hatt en sentral stilling ved tolkningen av aksjelovgivning, og har gjennom årene avgitt en lang rekke uttalelser om forståelsen av lovene. Lovavdelingens uttalelser er utlagt på: <http://www.regje->

ringen.no/nb/dep/jd/kampanjer/tolkningsuttalelser.html?id=441575. En rekke tidligere uttalelser er dessuten utgitt i bøkene W. Matheson / G. Woxholth: Lovavdelingens uttalelser (1976–1988), Oslo 1990, med supplementsutgaver (1988–1991), Oslo 1993 og (1992–1995), Oslo 1997. Referanse til Lovavdelingens uttalelser er oftest angitt med dato og eventuelt journalnummer, samt henvisning til én av de nevnte bøker for så vidt gjelder uttalelser som er inntatt der.

Ansvarer for selskapsretten, herunder aksjelovgivningen, ble fra 1. januar 2014 overført til Nærings- og fiskeridepartementet. En følge av dette er at Justisdepartementets lovavdeling ikke lenger gir tolkningsuttalelser på selskapsrettens område.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter enkelte dispensasjonshjemler etter aksjeloven og allmennaksjeloven.

Av generell norsk litteratur om aksjeselskaper og aksjelovgivningen nevner vi først og fremst M.H. Andenæs: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper (2016) ved O. Andenæs, S. Berge og M.B. Christoffersen. Det er utgitt tre innføringsbøker i selskapsrett som også gir en oversikt over aksjeretten: T. Bråthen: Selskapsrett (2022), G. Woxholth: Selskapsrett (2022) og M.H. Andenæs: Selskapsrett (2007). Av interesse er også O. Gjems-Onstad: Valg av selskapsform (2013) som er forsøkt skrevet slik at også ikke-jurister kan ha nytte av boken. Aksjeloven og allmennaksjeloven er kommentert av T. Bråthen og H.P. Matre i Gyldendal Rettsdata og av G. Bråten, M.C. Christoffersen og H.B. Reiersen i Karnov Lovkommentar. Litteratur til eldre lovgivning kan fortsatt være av interesse. Den sentrale litteraturen til 1976-loven er Marthinussen/Aarbakke: Aksjeloven med kommentar, 2. utgave, Oslo 1996, J. Skåre og G. Knudsen: Lov om aksjeselskaper med kommentarer, 3. utg., Oslo 1987, M.H. Andenæs: Aksjeselskapsrett, 2. utg., Oslo 1992. Av fortsatt interesse er dessuten de to sentrale bøkene om aksjeloven 1957: H.F. Marthinussen: Aksjeloven med kommentar, Oslo 1960, og P. Augdahl: Aksjeselskapet etter norsk rett, 3. utg., Oslo 1959.

Aksjeloven av 1976 ble til etter nordisk samarbeid, og også praksis og teori fra de andre nordiske land fikk derved rettskildemessig interesse. Slike rettskilder bør imidlertid anvendes med en viss forsiktighet, siden de nordiske land på enkelte områder har ulike tradisjoner og bakgrunnsrett som kan innebære at reglene tolkes forskjellig selv om de har lik utforming. Dessuten har utviklingen siden de nordiske aksjelover ble vedtatt på midten av 1970-tallet, i adskillig grad fjernet lovene fra deres felles utgangspunkt. Under det revisjonsarbeid som ledet frem til de to gjeldende aksjelovene, hadde tanken om nordisk enhet ikke påviselig betydning. Uansett dette er det fremdeles i mange kapitler klare spor etter det tidligere nordiske samarbeid. Dessuten vil gjennomføringen av EUs direktiver på selskapsrettens område innebære at samtlige nordiske land må søke løsninger som i praksis er likeartede, se neste avsnitt om EØS-avtalen, direktivene og den rettskildemessige betydning av disse. Derved er det også trukket en forbindelseslinje til den europeiske aksjelovtradisjon, som dannet utgangspunkt for de første norske aksjelovene.

Som eksempel på at EUs selskapsrett har hatt betydning som rettskilde for norske domstoler kan nevnes Rt. 2003 s. 1501 (ulovlig utbytte § 3-7), Rt. 2010 s. 1532 (fisjon – § 14-7 jf. § 13-15 annet ledd) og Rt. 2011 s. 181 (trekantfisjon – § 14-10, jf. § 13-19).

3 EØS-avtalen og aksjelovgivningen

3.1 EØS-avtalen innebærer kort og upresist EUs regler om det såkalte indre marked med fri bevegelighet for personer, varer, tjenester og kapital gjelder for hele det økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Dette er gjennomført dels ved at EØS-avtalens hoveddel inneholder uttrykkelige bestemmelser som for en stor del er ordrette gjengivelser av relevante bestemmelser i den tidligere Roma-traktaten (nå traktaten om Den europeiske unions virkeområde), dels ved at EUs avledede regelverk – dvs. regler vedtatt av EUs organer – gjelder i hele EØS gjennom henvisninger i EØS-avtalens vedlegg. EØS-avtalens hoveddel er gjort til norsk rett ved lov 27. november 1992 nr. 109, jf. lovens § 1, mens det avledede regelverket forutsettes gjennomført særskilt. Bestemmelser gitt til gjennomføring av EØS-avtalen har i adskillig utstrekning forrang i tilfelle motstrid med andre bestemmelser, jf. lov 27. november 1992 nr. 109 § 2. Om EØS-avtalen og gjennomføringen i norsk rett generelt, vises det til F. Sejersted mfl.: EØS-rett, 3. utg. 2011 s. 86 flg. og s. 195 flg. og H.H. Fredriksen og G. Mathisen: EØS-rett, 3. utg. 2018 s. 351 flg.

3.2 EØS-avtalens hoveddel inneholder en rekke generelle bestemmelser som (også) vil kunne ha betydning i aksjeselskapsforhold. Dette gjelder i første rekke diskrimineringsforbudet i EØS-avtalen artikkel 4, samt reglene om de såkalte fire friheter – dvs. den frie bevegelighet av varer, tjenester, personer og kapital. Se nærmere E. Werlauff: Selskapsret (2013) s. 51 flg., som på s. 52 oppsummerer de rettigheter EØS-avtalen gir selskaper i følgende fire punkter: 1) Retten for selskapet til å etablere seg hvor som helst i EU/EØS. 2) Retten for selskapets eiere til å drive virksomhet i en hvilken som helst EU/EØS-stat gjennom et selskap fra en hvilken som helst (annen) EU/EØS-stat. 3) Retten til ved grenseoverskridende etablering å velge etableringsformen, herunder å velge mellom f.eks. datterselskap og filial. 4) Retten til etter etableringen å nyte samme rettigheter som filialstatens egne selskaper mv. har.

Til illustrasjon kan nevnes at det på grunn av diskrimineringsforbudet i EØS-avtalens artikkel 4 ble ansett nødvendig å modifisere bostedskravene for henholdsvis stiftere, styremedlemmer og medlemmer av bedriftsforsamlingen i aksjeloven av 1976 §§ 2-1, 8-5 og 8-19, jf. endringsloven 27. november 1992 nr. 113. (nå § 6-11 i aksjeloven og § 6-11 i allmennaksjeloven). Videre har EFTA-domstolen i dom 15. juni 2021 konkludert med at tilknytningskravet i § 6-11 første ledd er i strid med artikkel 31 og 28, se note 0.1 til § 6-11. Likeledes dannet reglene om etableringsretten i EØS-avtalen artikkel 31 og 34, samt artikkel 4, grunnlaget for den tidligere bestemmelsen i § 1-4 annet ledd annet punktum om anvendelsen av § 8-7 tredje ledd nr. 2 i relasjon til selskaper fra EØS-området. (§ 1-4 er senere endret ved endringslov 14. juni 2013 nr. 40.) I EF-domstolens avgjørelse 9. mars 1999 i sak C-212/97 (Centros) er det lagt til grunn at et selskap kan stiftes i et EU-land med sikte på at det skal drive virksomhet i et annet land, se avsnitt 7 nedenfor.

På grunn av EØS-bestemmelsenenes forrang, jf. ovenfor, er imidlertid ikke betydningen av EØS-avtalen begrenset til tilfeller hvor loven er uttrykkelig endret. Aksjelovene må, som all annen lovgivning, alltid fortolkes og anvendes i lys av EØS-av-

talen og med det forbehold at EØS-avtalen vil kunne lede til andre resultater enn de som følger av en vanlig forståelse av lovene.

3.3 For å legge forholdene til rette for en effektiv utnyttelse av EØS-avtalens grunnleggende rettigheter er det av EUs organer vedtatt en rekke direktiver på selskapsrettens område, som også er gjort til en del av EØS-avtalen. Direktivene regulerer det som i norsk tradisjon har vært ansett som selskapsrettslige spørsmål, men dekker også tilgrensende rettsområder som regnskapsrett, revisjonsrett og deler av børss- og verdipapirretten.

I 2017 vedtok EU et generelt selskapsrettsdirektiv ((EU) 2017/1132 av 14. juni 2017 om visse aspekter ved selskapsrett) som kodifiserte i alt seks tidligere vedtatte direktiver: direktiv 82/891/EØF (fisjonsdirektivet), direktiv 89/666/EØF (filialdirektivet), direktiv 2005/56/EF (direktivet om grenseoverskridende fusjoner), direktiv 2009/101/EF (publisitetsdirektivet), direktiv 2011/35/EU (fusjonsdirektivet) og direktiv 2012/30/EU (direktivet om samordning av garantier til beskyttelse av selskapsdeltageres og tredjepersoners interesser). Kodifiseringen innebærer ingen realitetsendring, bare at bestemmelser som tidligere var inntatt i de ulike direktivene, er samlet i ett direktiv. De fleste av det generelle direktivets regler gjelder bare for allmennaksjeselskaper, jf. angivelsene av virkeområdet for de enkelte deler og kapitler i artikkel 2, 44, 87 og 135, jf. vedlegg I til direktivet. Dette gjelder likevel ikke de regler som erstatter publisitetsdirektivet, filialdirektivet og direktivet om grenseoverskridende fusjoner, se angivelsene av virkeområdet i artikkel 7, 13, 29, 36 og 118 og vedlegg II til direktivet.

I tillegg til det nevnte generelle selskapsrettsdirektivet (EU) 2017/1132 har følgende direktiver særlig betydning for utformingen av aksjeloven og/eller allmennaksjeloven:

- Direktiv 2009/102/EF – enpersonselskapsdirektivet – regulerer enpersonsaksjeselskaper. Direktivet avløser tolvte selskapsdirektiv (89/667/EØF), som var gjennomført i norsk rett ved ikrafttreddelsen av aksjeloven og allmennaksjeloven 1997. Direktivet gjelder både for allmennaksjeselskaper og selskaper av typen aksjeselskap.
- Direktiv 2007/36/EF – aksjonærrettighetsdirektivet – gir regler om utøvelse av visse aksjonærrettigheter i selskaper med aksjer som er opptatt til notering på regulert marked. Direktivet er gjennomført i norsk rett ved endringslov 19. juni 2009 nr. 77, jf. Ot.prp. nr. 46 (2008–2009).
- Direktiv (EU) 2017/828 – endringsdirektiv til aksjonærrettighetsdirektivet – har til formål å oppfordre aksjeeierne til langsiktig eierskap i noterte selskaper. Direktivet er gjennomført i norsk rett ved endringslov 6. desember 2019 nr. 77, jf. Prop. 135 L (2018–2019), endringslov 28. mai 2021 nr. 51, jf. Prop. 140 L (2020–2021), og endringslov 11. juni 2021 nr. 84, jf. Prop. 136 LS (2020–2021).

Videre er det vedtatt to endringsdirektiver til direktiv (EU) 2017/1132: direktiv (EU) 2019/1151 om bruk av digitale verktøy og prosesser i selskapsretten og direktiv (EU) 2019/2121 om grenseoverskridende omdannelser, fusjoner og fisjoner. Direktivenes gjennomføringsfrist er henholdsvis 1. august 2021 (med noen unntak) og 31. januar 2023.

Det har også vært utarbeidet et utkast til femte selskapsdirektiv, som omhandler organiseringen av selskaper av typen allmennaksjeselskap, et utkast til niende selskapsdirektiv, som gir regler om materiell konsernrett, og et utkast til fjortende selskapsdirektiv, som regulerer grenseoverskridende flytting av et selskaps registreringssted. Om og eventuelt når disse forslagene vil bli vedtatt, er usikkert.

Kommisjonen har vedtatt en gjennomføringsforordning til direktiv 2007/36/EF: forordning (EU) 2018/1212. Videre er det vedtatt en kommisjonsrekommendasjon 2004/913/EF om å fremme en egnet ordning for godtgjørelse for medlemmer av ledelsen i børsnoterte selskaper. Rekommandasjonen er gjennomført i norsk rett ved endringslov 15. desember 2006 nr. 88. Se også kommisjonsrekommendasjon 2009/385/EF, som bygger på hovedprinsippene i rekommandasjon 2004/913/EF, men med mer detaljerte regler. Det har ikke vært ansett aktuelt å gjennomføre de detaljerte reglene i denne rekommandasjonen i norsk lov. EU har også gitt en annen rekommandasjon innenfor området eierstyring og selskapsledelse, kommisjonsrekommendasjon 2005/162/EF om styremedlemmer som har en tilsynsfunksjon og om bruken av styrekomiteer. «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse» har slike prinsipper som rekommandasjonen anbefaler, men rekommandasjonen er ikke gjennomført i norsk lov.

3.4 I de senere år har det innen EU vært en økende oppmerksomhet om selskapsrettslige spørsmål, og det har vært arbeidet med sikte på å reformere selskapsretten på EU-nivå. I 2002 avga The High Level Group of Company Law Experts (oppnevnt av Kommisjonen) sin sluttrapport (ofte kalt «Winter-rapporten»). Rapporten ble fulgt opp av Kommisjonen i mai 2003 i form av en meddelelse til Rådet og Europaparlamentet om «modernisering af selskabsretten og forbedret virksomhedsledelse i Den Europæiske Union – vejen frem» (KOM (2003) 284 endelig). I meddelelsen presenterte Kommisjonen sin handlingsplan for den videre utvikling på selskapsrettens område. Flere av tiltakene som er nevnt i handlingsplanen, er senere fulgt opp. For en nærmere omtale av det nevnte reformarbeidet innen EU, se A.C. Sundby: EUs arbeid med modernisering av selskapsretten, i TfF nr. 4/2003 s. 427 flg. I desember 2012 la Kommisjonen frem en ny handlingsplan («Selskapsret og corporate governance i EU – en tidssvarende lovramme for mere engagerede aktionærer og bæredygtige virksomheder» (meddelelse fra Kommisjonen til Europaparlamentet, Rådet, Det europeiske økonomiske og sosiale utvalg og regionsutvalget – KOM (2012) 740 endelig). I planen pekes det på tre hovedområder for tiltak: økt gjennomsiktighet, involvering av aksjeeierne og støtte til selskapenes vekst og konkurranseevne. Kommisjonen skal ifølge planen også foreta en generell kodifisering for å gjøre det rettslige rammeverket mer brukervennlig. En slik kodifisering er gjennomført ved det ovennevnte generelle selskapsrettsdirektivet (EU) 2017/1132.

4 Allment om aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper

4.1 Opplegget i de to lover

Aksjeloven og allmennaksjeloven er bygget opp på samme måte. Det gjelder for det første kapitteinndelingen. Etter det innledende kapitlet om hvilken selskapsform loven gjelder for, enkelte generelle definisjoner og generelle regler om utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon, meldinger mv., følger et kapittel om stiftelse som stort sett er likt for de to selskapsformene. I det tredje kapitlet om selskapskapitalen finner vi – ved siden av bestemmelser om minste aksjekapital – også bestemmelser om krav til egenkapitalen, om adgangen til utdeling fra selskapet og om transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere og andre nærstående til selskapet som kan bidra til å tappe selskapet. Dette må sammenholdes med de øvrige reglene om selskapskapitalen i lovenes kapittel 8 om utbytte, kapittel 9 om erverv av egne aksjer og kapittel 12 om nedsettelse av aksjekapitalen. Kapittel 4 i begge lovene regulerer forholdet til aksjeeierne og bl.a. om omsetning av aksjer. De organisatoriske bestemmelser finnes i kapittel 5 (generalforsamlingen), kapittel 6 (styre og bedriftsforsamling) og kapittel 7 (revisjon). Om kapitalforhøyelse og visse særlige finansieringsformer finnes bestemmelsene i kapitlene 10 og 11. Kapitlene 13 og 14 inneholder bestemmelsene om fusjon og fisjon, kapittel 15 om overgang fra én selskapsform til en annen, og kapittel 16 om oppløsning.

Lovene er ellers lagt slik opp at når en paragraf i aksjeloven har en innholdsmessig parallell i allmennaksjeloven, er paragraftallet det samme i den andre loven. Men helt konsekvent har ikke dette latt seg gjennomføre.

Selv om det er to aksjelover, er det grunn til å fremheve at de i utgangspunktet er ganske like. Graden av likhet kan imidlertid variere og samlet sett er utvilsomt ulikheten mellom de to lovene atskillig større i dag enn da lovene ble vedtatt i 1997. Stiftelsesreglene i kapittel 2 og reglene om selskapskapitalen i kapitlene 3, 8, 9 og 12 er i stor grad de samme, selv om det også i disse kapitlene etter hvert er blitt ulikheter. Således fikk allmennaksjeloven kapittel 3 ved lov 6. desember 2019 nr. 77 regler om vesentlige avtaler mellom noterte selskaper og tilknyttede parter som ikke har motstykke i aksjeloven. På andre områder kan det være større ulikhet mellom de to lovene. Dette gjelder særlig på områder der det er av betydning at aksjeloven særlig retter seg mot selskaper med en lukket eierkrets, mens allmennaksjeloven særlig retter seg mot selskaper med mange aksjeeiere og som henvender seg til allmennheten, typisk noterte selskaper. Dette har blant annet gitt seg utslag i at det ved endringene i aksjelovgivningen ved lover 14. juni 2013 nr. 40 og 16. juni 2017 nr. 71 ble vedtatt endringer i aksjeloven kapittel 5. Generalforsamlingen og kapittel 6. Selskapets ledelse som ikke ble gjennomført i allmennaksjeloven. Som en følge av dette er det blitt større ulikheter i de organisatoriske reglene i de to lovene. Forskjellen mellom de to lovene når det gjelder de organisatoriske reglene er blitt ytterligere større ved endringene ved lov 16. juni 2017 nr. 71, lov 14. desember 2018 nr. 95, lov 6. desember 2019 nr. 77 og lov 11. juni 2021 nr. 84, se punkt 1.4 ovenfor.

Enkelte av de grunnleggende fellestrekk er nærmere omtalt i avsnitt 4.2 og 4.3 nedenfor. En beskrivelse av de mer betydningsfulle forskjellene er gitt i avsnitt 4.5.

For en nærmere beskrivelse av definisjoner og ulikheter mellom de to selskapsformer vises til note 3.4 til § 1-1.

4.2 Definisjon – ansvarsbegrensning

Med aksjeselskap forstås etter aksjeloven § 1-1 annet ledd «ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser».

Den samme definisjon finner vi i allmennaksjeloven § 1-1 annet ledd nr. 1. Et allmennaksjeselskap skal i tillegg være betegnet og registrert som slikt selskap.

Hvis selskapsdeltakerne har ansvar for selskapsgjelden udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets forpliktelser, er selskapet et ansvarlig selskap eller kommandittselskap, se avsnitt 5.2 nedenfor. Skal selskapsdeltakerne ikke ha et slikt ansvar for selskapsgjelden, er selskapet et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og det følger av de gjengitte definisjonene at aksjeloven/allmennaksjeloven gjelder med mindre annet er bestemt ved lov. Dette betyr at om selskapsdeltakerne ikke ønsker å ha personlig ansvar for selskapsgjelden, kan de ikke bestemme at selskapet skal stiftes og organiseres etter andre regler enn reglene i aksjeloven eller allmennaksjeloven.

Det følger av § 3-1 første ledd i begge lovene at selskapet skal ha en aksjekapital som skal være minst 30 000 kroner i aksjeselskaper og 1 000 000 kroner i allmennaksjeselskaper. Dette er en innskuddskapital fra den eller de som skal eie selskapet – aksjeeierne. Aksjeeiernes ansvar for selskapets gjeld er begrenset til det aksjeinnskudd de har tegnet seg for, og beslagsretten for selskapets kreditorer er begrenset til selskapets eiendeler, se § 1-2 i begge lovene. Dette er imidlertid bare et utgangspunkt, se nedenfor i avsnitt 4.8 om mulige grunnlag for ansvar ut over innskuddskapitalen.

Det følger av prinsippet om en bestemt innskuddskapital og ansvarsbegrensning at aksjekapitalen må beskyttes mot disposisjoner fra selskapets side som innebærer hel eller delvis tilbakebetaling av selskapets verdier til aksjeeierne til skade for selskapets kreditorer. De bestemmelser som regulerer adgangen til å dele ut selskapets midler til aksjeeierne, så som utdeling av utbytte, selskapets adgang til å erverve egne aksjer og til å nedsette aksjekapitalen, er eksempler på dette. Utbytteadgangen var inntil lovendringene ved lov 14. juni 2013 nr. 40 knyttet til det som var definert som fri egenkapital, jf. lovenes § 8-1 tredje ledd slik bestemmelsen lød før lovendringen. Etter lovendringen er ikke lenger adgangen til å dele utbytte knyttet til definisjonen av begrepet fri egenkapital, men er regulert direkte av de materielle reglene i lovenes § 8-1 som det er vist til i andre utdelingsregler enn utbytte og disposisjoner som ligger utdelingsreglene nær, så som erverv av egne aksjer (§ 9-3), for utlån til aksjeeiere (§ 8-7 første ledd) og flere andre disposisjoner. Disposisjoner som skal ligge innenfor rammen av selskapets adgang til å dele ut utbytte, skal regnes sammen ved avgjørelsen av om selskapet kan foreta disposisjoner som innebærer en utdeling av selskapets midler til aksjeeierne eller som ligger nær slike disposisjoner, se nærmere note 0.4 til § 8-1.

Aksjekapitalens størrelse er et dårlig mål for selskapets behov for egenkapital. Et karakteristisk trekk ved lovene er derfor at det også stilles materielle skjønsmessige

krav til selskapets egenkapital, først og fremst ved at det stilles krav om at selskapet til enhver tid skal ha en egenkapital og likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, se § 3-4 i begge lover. Mulighetene for at selskapet skal kunne tappes ved underprising i avtale mellom selskapet og en aksjeeier, andre med tilknytning til selskapet eller konsernselskap, er søkt begrenset ved bestemmelsene i §§ 3-8 og 3-9, samt spesialreglene i allmennaksjeloven §§ 3-10 til 3-19 om vesentlige avtaler mellom noterte selskaper og tilknyttede parter. Bestemmelsene er i hovedsak begrunnet i hensynet til kreditorenes interesser, men beskytter også aksjeeiere mot tap av investert kapital.

4.3 Aksjeeiere og maktfordeling

4.3.1 Aksjeeierne eier selskapet gjennom den eller de aksjene de eier i selskapet. I juridisk teori har det lenge – og pågår fremdeles – en diskusjon om eierskapet til aksjene også betyr at aksjeeierne også eier selskapet, se blant annet *G. Woxholth: Selskapsrett* (2021) s. 58–59, *T. Bråthen: Selskapsrett* (2022) s. 115–116 og samme forfatter i artikkelen «The Myth of Shareholder Ownership – the Norwegian Legal Perspective» i Gilson, Ronald J. Isaksson, Mats, Lidman, Erik, Munck, Johan og Sjöman, Erik (red.). *Festskrift til Rolf Skog* (2021). I praksis har denne diskusjonen neppe stor betydning for løsningen av spørsmål om aksjeeiernes rettigheter og plikter i selskapet fordi dette er spørsmål som må avgjøres med utgangspunkt i de ulike reglene i aksjeloven og selskapets vedtekter der eierskapet til aksjene er av betydning. Om aksjeeiernes rettigheter i selskapet, se punkt 2 i innledningen til kapittel 4.

Aksjeeierne utøver i første rekke sin myndighet i selskapet gjennom generalforsamlingen der de deltar personlig eller ved fullmektig. Spørsmålet om hvem som er aksjeeiere, bestemmes av de regler som gjelder for tegning av aksjer ved stiftelse og kapitalforhøyelse og senere eierskifte. Ved eierskifte oppstår spørsmålet om når erververen blir eier, og når en overdrager opphører å være aksjeeier. Om disse spørsmålene vises til § 4-2 (begge lover) med videre henvisninger.

Aksjeeiernes rettigheter i selskaper er knyttet til de aksjene de eier, jf. begge lovenes § 3-1 annet ledd. Alle aksjer må være like store. Når ikke annet er bestemt i vedtektene, gir aksjene like rettigheter. Det er derfor antallet aksjer som bestemmer den innflytelse en aksjeeier har i selskapet. Generalforsamlingens beslutninger treffes som hovedregel med alminnelig flertall av de som deltar, men det kreves kvalifisert flertall for endring av vedtektene og for visse andre vedtak. For en oversikt over hvilken innflytelse i selskapet som inntreffer på ulike nivåer av eierskap til aksjer i selskapet, se T. Bråthen: «Rettslige nivåer for eierinnflytelse i aksjeselskap» i *Praktisk økonomi finans 2012/3* s. 29 flg. Om begrensningene i flertallets myndighet, se note 7 til innledningen til kapittel 5.

I vedtektene kan det bestemmes at aksjene skal ha ulike rettigheter, se notene 1.2 til 1.4 til § 4-1. Det kan utstedes aksjer uten stemmerett og med begrenset stemmekt, § 5-3 i aksjeloven og § 5-4 i allmennaksjeloven. Stemmeretten kan reguleres også på annen måte.

De rettigheter som loven legger til en aksjeeier, kan verken i vedtektene eller ved avtale legges til andre. Det kan derfor ikke bestemmes at noen som etter loven ikke er aksjeeier, skal ha stemmerett på generalforsamlingen. Det kan heller ikke

bestemmes at noen som ikke er aksjeeier, skal ha rett til å legge ned veto mot en generalforsamlingsbeslutning eller en annen rett til direkte å påvirke resultatet, Rt. 1997 s. 596. Etter § 5-22 kan en aksjeeier og visse andre personer reise søksmål om gyldigheten av en generalforsamlingsbeslutning, men kretsen av søksmålsberettigede kan ikke utvides. Dette må anses å innebære at om det i avtale med en tredjemann er forutsatt at generalforsamlingen skal treffe et bestemt vedtak, kan denne kontraktpartner ikke ved dom få kjent ugyldig en generalforsamlingsbeslutning som er i strid med avtalen. Han kan heller ikke få dom for at generalforsamlingen skal treffe den beslutning avtalen forutsetter. Han må derfor – og selv om avtalen skulle forutsette noe annet – nøye seg med å gjøre vanlige misligholdsvirkninger gjeldende mot kontraktsmotparten, se om søksmålsretten, J. Skåre: Søksmål om anfektelse av generalforsamlingsbeslutninger, TfR 1997 s. 1 flg., særlig s. 15–17 om tredjemannssøksmål. Om mulig nyansering av dette utgangspunkt, se artikkelen på s. 17 om konvertible lån. Se også F. Truyen: Aksjonærenes myndighetsmisbruk (2005) s. 177–179 og Andenæs s. 319 som under henvisning til dommen i Rt. 1991 s. 1439 antar at i spesielle tilfeller kan tredjemann gis en vedtektsfestet særrett som ikke kan endres uten rettighetshaverens samtykke. Tredjemanns søksmål om gyldigheten av generalforsamlingsvedtak som opphever slik vedtektsbestemmelse, må behandles etter vanlige prosessregler og ikke etter reglene i §§ 5-22 flg., se Andenæs s. 319. Det vises også til note 1.8 til § 5-22 om adgangen til å reise søksmål mot en generalforsamlingsbeslutning etter de alminnelige reglene i tvisteloven.

4.3.2 Aksjelovgivning bygger på et hierarkisk system der aksjeeierne gjennom generalforsamlingen utøver den øverste myndighet i selskapet, se § 5-1 første ledd i begge lovene. Aksjeeierne deltar som sådan ikke i forvaltningen eller ledelsen av selskapet. Dette hører under styret og eventuelt daglig leder, se §§ 6-12 og 6-14 i begge lovene og note 1.2 til innledningen til kapittel 6. Aksjeeiernes kontroll over selskapsledelsen viser seg blant annet ved generalforsamlingens rett til å velge styrets medlemmer, jf. begge lovenes §§ 6-3 første ledd, til når som helst å fjerne styremedlemmer, jf. lovenes § 6-7 annet ledd og til å instruere styret og omgjøre styrets vedtak. Selskaper med mer enn 200 ansatte skal som utgangspunkt ha bedriftsforsamling. I selskaper med bedriftsforsamling er det denne som velger styret, men aksjeeiernes overordnede kontroll med hvem som skal sitte i selskapets ledelse viser seg ved at det er aksjeeierne som gjennom generalforsamlingen som velger bedriftsforsamlingens flertall og at det er dette flertallet som velger styrets flertall, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd jf. aksjeloven § 6-35 første ledd annet punktum og note 1.1 til allmennaksjeloven § 6-37.

I enkelte tilfeller gjør aksjelovene unntak fra prinsippet i lovenes § 5-1 første ledd om at aksjeeierne utøver den øverste myndigheten i selskapet gjennom generalforsamlingen. Slikt unntak er gjort blant annet i § 5-1 annet ledd som gjelder selskaper med bedriftsforsamling eller som har inngått avtale som nevnt i § 6-35 annet ledd. Aksjeeiernes overordnede kontroll viser seg imidlertid også her ved at det er aksjeeierne som gjennom generalforsamlingen har kontroll med styrets og bedriftsforsamlingens flertall.

4.3.3 Et grunnleggende prinsipp er at generalforsamlingen, riktignok med viktige unntak, treffer vedtak med alminnelig flertall blant de avgitte stemmer, jf. § 5-17 første ledd i begge lovene. En viktig konsekvens av dette, er at det er generalforsamlingens flertall som kontrollerer styresammensetningen (eventuelt styreflertallet der de ansatte velger styremedlemmer) og dermed har kontroll over ledelsen av selskapets virksomhet.

Flertallets myndighet i selskapet begrenses av en rekke regler som skal ivareta minoritetens interesse i at majoriteten ikke utnytter sin maktposisjon i selskapet til å skaffe seg fordeler på selskapets og/eller minoritetens bekostning. Samlet utgjør disse reglene aksjelovens minoritetsvern. Flertallsprinsippet og minoritetsvernet er nærmere behandlet i note 7 til innledningen til kapittel 5.

4.4 Vedtekter og aksjonæravtaler

4.4.1 Aksjeloven og allmennaksjeloven inneholder i utgangspunktet alle de bestemmelsene som er nødvendig for organisering av virksomheten og for regulering av forholdet mellom aksjeeierne. De avgjørelser av selskapsrettslig karakter som det er nødvendig å ta standpunkt til ved stiftelsen, er få og stort sett enkle, se § 2-2 i begge lovene om hva vedtektene minst må inneholde. En rekke av lovens bestemmelser kan imidlertid fravikes ved bestemmelser i vedtektene, og vedtektene kan også regulere forhold som loven ikke tar standpunkt til. Det er for så vidt stor adgang til å «skreddersy» selskapet slik at det passer for det enkelte selskap ut fra selskapets art og aksjeeiergruppens størrelse og sammensetning.

Adgangen til å fravike lovens regler ved bestemmelse i vedtektene går i noen tilfeller fram av loven selv. Hvor det ikke er sagt noe om dette, må spørsmålet om loven kan fravikes avgjøres ved tolkning av den enkelte bestemmelse. I denne forbindelse må det blant annet legges vekt på om den aktuelle bestemmelse har som formål å verne spesielle interessegrupper, f.eks. kreditorerne, de ansatte eller minoritetsaksjeiere. Er så tilfelle, vil det i sin alminnelighet ikke kunne vedtektsfestes ordninger eller bestemmelser som reduserer den rett disse interesser har. Om adgangen til å fravike loven ved bestemmelse i vedtektene vises ellers til note 0.3 til § 2-2 i aksjeloven. Adgangen er ellers noe mer åpen i aksjeloven enn i allmennaksjeloven, se som eksempel om aksjer uten stemmerett aksjeloven § 5-3 første ledd tredje punktum sammenholdt med allmennaksjeloven § 5-4 første ledd tredje og fjerde punktum.

Ved tolkningen av vedtektene gjelder et objektivt tolkningsprinsipp der det i alminnelighet skal tas utgangspunkt i vedtektenes ordlyd og en naturlig språklig forståelse av disse, se Rt. 1994 s. 471, Rt. 1998 s. 1548, Rt. 2008 s. 298, Rt. 2011 s. 1641 (avsnitt 53 og 54) og Rt. 2012 s. 1628 og Rt. 2013 s. 241. Se eksempelvis også LB-2020-86585. Det kan også være aktuelt å ta hensyn til andre tolkningsmomenter, så som vedtektsbestemmelsens formål og selskapspraksis, se Rt. 2012 s. 1628 og selskapets forhistorie og de opprinnelige aksjeeiernes oppfatning, jf. Rt. 2011 s. 1641. Enkeltaksjeeieres oppfatning av hvordan vedtektene skal tolkes, kan særlig ha betydning i selskaper med få aksjeeiere og liten omsetning av aksjene. Her kan vedtektene ha likhetstrekk med et avtaleforhold der det kan være grunn til å legge vekt på aksjeeiernes intensjoner og hvordan vedtektsbestemmelsene er praktisert, jf. Rt. 2013 s. 241 der det ble lagt vekt på aksjeeiernes intensjon med en vedtektsendring.

4.4.2 Rettsforholdet mellom aksjeeiere kan også reguleres ved avtale dem imellom – aksjonæravtale. Typisk for aksjonæravtaler er at avtalen tar sikte på å regulere bruken av partenes rettigheter og plikter etter aksjerettslige regler, så som ved utøvelse av stemmeretten i selskapets generalforsamling, om overdragelse av aksjer, innskuddsforpliktelser, rett til utdelinger fra selskapet mv. Spørsmålet om avtaleregulering blir i enkelte tilfeller behandlet i noter til de enkelte paragrafene der spørsmålet oppstår.

Aksjeeierne kan også inngå andre typer avtaler med selskapet, så som om salg og kjøp av varer eller tjenester, ansettelse i selskapets virksomhet og andre avtaler som ikke gjelder utøvelsen av aksjeeierrettighetene. Slike avtaler er det ikke vanlig å kalle aksjonæravtaler og reiser ikke slike rettsspørsmål som er typisk for disse avtalene.

Aksjonæravtale kan tenkes med alle aksjeeiere eller bare med enkelte som er parter i avtalen. Spørsmålet om hvem som er part i en konkret aksjonæravtale, må avgjøres med utgangspunkt i alminnelige avtalerettslige regler. Et utgangspunkt i denne sammenheng er at bare aksjeeiere som har akseptert avtalen, er bundet av den. Dette har blant annet betydning for spørsmålet om erverver av aksjer blir bundet av en aksjonæravtale. Det klare utgangspunktet er her at erververen ikke uten videre blir bundet, men må tiltre avtalen for å bli bundet av den, se nærmere J. Woxholth: *Aksjonæravtaler* s. 137 flg. og s. 390 flg. og M. Andenæs i «Hvem er bundet av en aksjonæravtale?» i M.H. Andenæs, G. Knudsen og K. Normann: «Tre foredrag om aksjonæravtaler». Institutt for privatrett. Skriftserie 175 (2009) s. 14 flg. På dette punkt skiller aksjonæravtalene seg fra vedtektene. Disse blir uten videre bindende for den som erverver aksjer i selskapet uten hensyn til om han kjente til det nærmere innholdet av dem, se aksjeloven § 4-13 fjerde ledd og allmennaksjeloven § 4-13 tredje ledd og notene til disse bestemmelsene. Dersom erverver av aksje ikke vedtar aksjonæravtalen, kan det spørres om en aksjonæravtale kan gis rettsvern overfor avtaleerverver i aktsom god tro slik at denne må respektere avtalen. Svaret på dette spørsmålet er i korthet nei, se f.eks. J. Woxholth: *Aksjonæravtaler* s. 420 og Andenæs s. 64 flg.

En aksjonæravtale har som det klare utgangspunktet bare virkning for de aksjeeierne som er parter i avtalen, og har ikke virkning for selskapet. Dette betyr at selskapet ikke er bundet av avtalen, og aksjonæravtalen har som det klare utgangspunkt heller ikke betydning for selskapets rettsstilling. Dette betyr at avtalens bestemmelser må gjennomføres etter selskapsrettslige regler for å få virkning overfor selskapet. F.eks. må en avtale om sammensetningen av styret, derfor gjennomføres i selskapet ved at partene i avtalen stemmer i selskapets generalforsamling i samsvar med det som er bestemt i avtalen. Tilsvarende må en avtale om utbytte gjennomføres ved at partene stemmer for utbytte i selskapets generalforsamling i samsvar med avtalen og innenfor de rammene som loven setter, se som eksempel Rt. 2007 s. 360 (avsnitt 62) og M. Andenæs i «Hvem er bundet av en aksjonæravtale?» i M.H. Andenæs, G. Knudsen og K. Normann: «Tre foredrag om aksjonæravtaler». Institutt for privatrett. Skriftserie 175 (2009) s. 11 flg. og G. Knudsen i «Selskapet som part i aksjonæravtale» i samme hefte s. 21 flg. der utgangspunktet om at aksjonæravtalen ikke har virkning for selskapet, nyanseres. Se også J. Woxholth: *Aksjonæravtaler* s. 273 flg. som drøfter om det må gjøres unntak i enkelte tilfeller ved at aksjonæravtalen gis sel-

skapsrettslig virkning. Se også note 1.3 til § 5-3 og Andenæs s. 62 flg. om selskapets stilling overfor aksjonærvtaler.

Et spørsmål er om en aksjonærvtale kan gis en sterkere selskapsrettslig stilling ved å gjøre selskapet til part i avtalen. I utgangspunktet er avtalerettslige regler ikke til hinder for at selskapet er part i avtaler med aksjeeierne. Se i denne sammenheng HR-2018-111-A der det var inngått en gjensidig og bindende avtale mellom selskapet og aksjetegner om at selskapet skulle levere aksjer mot at tegner innbetalte tegningsbeløpet. Når det gjelder aksjonærvtaler der selskapet er part, har det imidlertid betydning at aksjerettslige regler er til hinder for at selskapet ved avtale binder selskapsorganenes myndighetsutøvelse. Selskapets styre kan derfor ikke ved avtale binde fremtidige generalforsamlinger i å treffe vedtak i en bestemt retning. Dette betyr f.eks. at en avtale som binder aksjeeierne til i generalforsamlingen å treffe vedtak i en bestemt retning og dermed binder utøvelsen av stemmeretten på generalforsamlingen, ikke kan gis selskapsrettslig virkning ved å gjøre selskapet til part i avtalen, se nærmere J. Woxholth: *Aksjonærvtaler* s. 364 flg. som nyanserer dette utgangspunktet og G. Knudsen i «Selskapet som part i aksjonærvtale» i M.H. Andenæs, G. Knudsen og K. Normann: «Tre foredrag om aksjonærvtaler». Institutt for privatrett. Skriftserie 175 (2009) s. 25 flg.

En aksjonærvtale er i utgangspunktet gyldig og er bindende mellom partene i avtalen så langt den oppfyller alminnelige vilkår for en gyldig avtale. Hvorvidt den kan gjennomføres, avhenger imidlertid av bestemmelsene i aksjeloven/allmennaksjeloven. I denne sammenheng er det av betydning at aksjeeierne ikke ved avtale kan forplikte seg til å gjennomføre noe i selskapet som er i strid med preseptoriske regler i aksjeloven/allmennaksjeloven eller annen lovgivning, jf. prinsippet i NL 5-1-2 og Andenæs s. 60. I samsvar med dette er f.eks. en aksjeeier ikke bundet av avtale om å stemme for et utbytte som er i strid med rammen i § 8-1.

Om tolkingen av aksjonærvtaler som begrenser omsetteligheten av aksjene, se note 1.7 til § 4-15.

Mislighold av aksjonærvtaler sanksjoneres i utgangspunktet etter alminnelige regler om mislighold av avtaleforpliktelse. De alminnelige reglene passer imidlertid ofte ikke ved brudd på aksjonærvtaler, og det kan derfor være behov for å avtale særlige misligholdsvirkninger, så som om konvensjonalbot, plikt for den som misligholder til å avhende aksjene sine mv. I utgangspunktet må det også kunne kreves dom for oppfyllelse av pliktene etter en aksjonærvtale, så som plikt til å stemme på en bestemt måte i selskapets generalforsamling eller til å selge aksjer. Stemmeforpliktelse etter en aksjonærvtale kan tvangsfullbyrdes etter tvangsfullbyrdesloven § 13-14. Der det framgår av tvangsgrunnlaget hva stemmegivningen skal gå ut på, kan stemmeplikten fullbyrdes etter alle de tre fullbyrdesmåtene i tvangsfullbyrdesloven § 13-14 første ledd, jf. HR-2023-782-U. I saken fikk saksøker medhold i at stemmeforpliktelsen kunne tvangsfullbyrdes ved at saksøker selv kunne stemme for saksøktes aksjer. Om kjennelsen, se M.B. Christoffersen i *Nytt fra privatretten* 3/2023 side 10. Om mislighold av aksjonærvtaler, se også J. Woxholth: *Aksjonærvtaler* s. 290 flg., Andenæs s. 62 og K. Normann i «Misligholdsbeføyelser ved brudd på aksjonærvtale» i M.H. Andenæs, G. Knudsen og K. Normann: «Tre foredrag om aksjonærvtaler». Institutt for privatrett. Skriftserie 175 (2009) s. 47–48. Etter

Siden første utgaven av denne kommentaren til aksjeloven og allmennaksjeloven kom i 1999, har den etablert seg som det sentrale referanseverket på området.

Denne utgaven er oppdatert med lovendringer, rettspraksis og ny litteratur siden forrige utgave fra 2017. Fremstillingen er ajourført pr. 1. juli 2023.

Boken omhandler først og fremst tolkningsspørsmål som lovene kan reise. Lovbestemmelsene er dessuten satt inn i en bredere rettslig sammenheng, der betydningen av tilgrensende rettsområder er tatt i betraktning.

Lovkommentaren er skrevet for domstoler, prosederende advokater og for juridiske, økonomiske og andre rådgivere som arbeider med aksjerettslige spørsmål. Den vil også være nyttig for generalforsamlingsdirigenter, styreledere, styremedlemmer, styresekretærer, daglige ledere, revisorer og andre tillitspersoner i aksjeselskaper.

Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre har alle lang erfaring fra aksjeselskapsretten. Magnus Aarbakke har bakgrunn som høyesterettsdommer og professor i skatterett. Jan Skåre var høyesterettsdommer og døde i 2018. Tone Ofstad er avdelingsdirektør i Lovavdelingen, Enheten for privatrett, i Justis- og beredskapsdepartementet. Asle Aarbakke er deltaker i Advokatfirmaet BAHR og Gudmund Knudsen er rådgiver og tidligere deltaker i samme firma.

 Denne utgivelsen finnes også på www.juridika.no

 Universitetsforlaget

ISBN 978-82-15-06536-6

9 788215 065366